

Posudek diplomové práce Alice Chalupové

Životopisy jsou neopomenutelným žánrem historického odborného, ale i laického psaní. Pomineme-li specifickou oblast knih o Heleně Růžičkové, Lud'ku Sobotovi a mnoha dalších „výtečnicích“ současné české popkultury, ocitneme se před stále ještě úctyhodným množstvím biografických nástinů, črt i celistvých děl, jež nám přibližují životní osudy vybraného člověka v průběhu daného času. Velmi často se však jedná „pouze“ o jakýsi životní příběh zasazený mezi dvě data – okamžik narození a smrti. Jejich děj pak jaksi samo sebou plyne a plyne... „Hrdiny“ těchto textů byli a stále ještě často jsou významní jedinci činní na poli politickém, kulturním, méně pak vědeckém. Dle libosti můžeme sbírat střípky a zajímavosti z jejich života, učit se od nich životní moudra a píli, jež je dovedly až do postavení, kterým si zajistili naši pozornost.

Dějepisectví posledních let si však naštěstí začíná všímat i na první pohled méně významných lidí, které si nevybírám za cíl svého bádání pro jejich zásadní a neopominutelné zásluhy a výkony. Stále více jsme svědky tendencí „sáhnout“ po třeba i z „objektivního hlediska velkých dějin“ vůbec nevýznamných a neznámých aktérech. Důvod je jednoduchý, právě i (a někdy možná především) oni jsou příkladem procesů své doby, zosobňují minulé tendence, které soudobé dějepisectví vnímá také jako důležité a neopominutelné záležitosti minulosti. Příkladem může být i Eduard Bazika – představitel technické inteligence „krásné epochy“ 2. poloviny 19. století, jehož si do centra badatelského zájmu určila ve své diplomové práci Alice Chalupová.

Představovat na tomto místě Edvarda Baziku by bylo zbytečné. Bezezbytku tak učinila ve své práci autorka. Chtěl bych jen zopakovat, že tento významný železniční stavitel, publicista či zkušební komisař na české technice je skutečně dobře zvoleným příkladem, respektive prostředníkem poznávání českých středních vrstev v daném období. Současně ukazuje, jak proměnlivá a flexibilní bude muset být každá definice, jež se střední vrstvy pokusí „svázat“ do několika přesně a exaktně se tváricích vět.

Jak v závěru deklaruje pisatelka práce, hlavní snahou jejího textu bylo obohacení a rozšíření stávajícího, v práci uvedeného, vymezení středních vrstev, s nímž přišla autorská dvojice Jana Macháčová a Jiří Matějček. To se autorce skutečně podařilo. Několika dalšími postřehy rozšířila závěry dlouholetých výzkumů jmenované autorské dvojice. Ostatně tím jen podpořila výše poznamenané teze o užitečnosti a potřebě zpracování životních osudů i těch jedinců, kteří svým jednáním nijak zásadně dějiny nevytvářeli. Této skutečnosti odpovídá a vlastně i plně vyhovuje zvolená struktura práce. Jejím základem jsou Bazikovy písemnosti

uložené v Národním technickém muzeu v Praze. Pisatelka však nevytvořila onen kontinuální životní příběh. S kratším biografickým oddílem se setkáme pouze v úvodu textu. Zde tvoří potřebný základ pro navazující kapitoly. V nich se posléze pisatelka věnuje vybraným momentům Bazikova života. Detailněji se zabývá tendencemi a procesy, které nevypovídají pouze o Bazikovi samotném, ale jejich prostřednictvím – problematizací vybraných momentů – pojednává v obecné rovině o celé střední vrstvě. Za všechny jmenujme oblast sexuality, volného času, vytváření a fungování rodinných sítí, svět práce a její privilegované místo a reflexi coby zásadního prostředku k dosažení štěstí rodinného i osobního atd. Jinými slovy – skutečně se nejedná o Bazikův životopis, spíše o přiblížení a rozpracování momentů jednoho konkrétního života, které mají nadosobní přesah.

Jednotlivé výpovědi o daném aktéru a jejich zobecnění by mohly být relativizovány poukazem na povahu pramenů, na nichž jsou jednotlivé dílčí i obecnější pisatelčiny teze založeny. Ego-dokumenty totiž potřebují specifické zacházení, respektive badatel si musí být vědom nejen jejich předností, ale současně i limitů. I proto považuji za klad pojednávané práce dílčí kapitolu zabývající se na první pohled triviální otázkou – k čemu je dobré číst a analyzovat paměti. Na tomto místě o Bazikových pamětech mimo jiné konstatuje, že „tento pramen vykazuje vysokou míru objektivitu a minimální míru subjektivní manipulace, už jenom z toho prostého důvodu, že byly psány pouze a jenom pro domo (...).“ V této souvislosti si dovoluji rozšiřující a doufám, že podnětné zamyšlení – spočívá subjektivita (popř. objektivita) pramene pouze v nějaké manipulaci s pojednávanou skutečností? Je určení pamětí *pro domo* zárukou vyšší míry jejich objektivitu? Není i v tomto případě místo pro sebestylizaci vůči členům rodiny? Není mnohem spíše určujícím momentem onen *point of view*, na nějž poukazuje ve svém pojednání o vypravěči například Tomáš Kubíček (*Vypravěč. Kategorie narativní analýzy*, Brno 2007), či onen *Sehepunkt*, s nímž pracuje ve svých teoretizujících rozpravách například v diplomové práci zmiňovaný Dieter Langewiesche (*Zeitwende*, Göttingen 2008)?

Diplomová práce Alice Chalupová je každopádně zajímavým textem, v němž se autorka chopila jednoho konkrétního života skutečně podnětným a zároveň i zralým a uvážlivým způsobem. Záslužné je rovněž i připojení textu pamětí Eduarda Baziky. Rád proto doporučuji její počín k úspěšné obhajobě a hodnotím ji jako výbornou.

PhDr. Jan Randák, PhD.

V Praze dne 29.8. 2008